

УДК 354:378

DOI: 10.30857/2413-0117.2020.3.1

Іван М. Грищенко, Олена П. Кизимчук, Олег О. Шевченко

**Київський національний університет технологій та дизайну, Україна
COVID-19: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ЗВО**

Статтю присвячено аналізу проблем інтернаціоналізації закладів вищої освіти, які виникли під час пандемії коронавірусу COVID-19, зокрема, призупинці реальної академічної мобільності як здобувачів вищої освіти, так і науковців. Втім, академічна мобільність є основою інтернаціоналізації вищої освіти, а найбільш важливим її елементом є студенти, які перетинають кордони задля бажання здійснити зміни у власному житті та прагнення познайомитися з більш цікавими перспективами. Мобільність учасників освітнього процесу стала важливим принципом забезпечення відкритості освіти та доступу до якісної освіти усіх бажуючих. Однак упродовж останніх шести місяців майбутні студенти все частіше змінюють свої наміри стосовно навчання за кордоном або взагалі відкладають вступ на наступні роки. Метою роботи є пошук можливих рішень подальшого впровадження засад інтернаціоналізації в усі складові діяльності університету в умовах карантину та посткарантинний період. За результатами проведеного детального аналізу діяльності закладів вищої освіти встановлено, що одним із перспективних напрямів інтернаціоналізації університету є перехід від реальної до віртуальної мобільності, яка заснована на комунікації в інформаційно-освітньому середовищі. Іншим пріоритетним завданням інтернаціоналізації в умовах карантину є створення та просування на міжнародному ринку конкурентоспроможних освітніх онлайн-курсів англійською мовою. Отже, в умовах пандемії важливим фактором привабливості та конкурентоспроможності університету на міжнародному рівні є його позиціонування у віртуальному середовищі.

Ключові слова: інтернаціоналізація ЗВО; академічна мобільність; віртуальна мобільність; COVID-19; криза.

Іван М. Грищенко, Елена П. Кизимчук, Олег А. Шевченко

**Киевский национальный университет технологий и дизайна, Украина
COVID-19: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИИ ВУЗОВ**

Статья посвящена анализу проблем интернационализации высших учебных заведений, которые возникли во время пандемии коронавируса COVID-19, в частности, приостановке академической мобильности. В то же время, академическая мобильность является основой интернационализации высшего образования, а наиболее важным её элементом являются студенты, которые пересекают границы с желанием изменить свою жизнь и стремлением познакомиться с более интересными перспективами. Мобильность студентов стала важным принципом обеспечения открытости образования и доступа к качественному образованию всех желающих. Однако в течение последних шести месяцев будущие студенты все чаще меняют свои намерения относительно обучения за рубежом или вообще откладывают поступление на последующие годы. Целью работы является поиск возможных решений дальнейшего внедрения принципов интернационализации во все составляющие деятельности университета в условиях карантина и посткарантинный период. В результате проведённого детального анализа деятельности высших учебных заведений установлено, что одним из перспективных направлений интернационализации университета является переход от реальной к мобильности виртуальной, которая основана на коммуникации в информационно-образовательной среде. Другим приоритетным заданием интернационализации в условиях карантина является создание и продвижение на международном рынке конкурентоспособных образовательных онлайн-курсов на английском

языке. Следовательно, в условиях пандемии важным фактором привлекательности и конкурентоспособности университета на международном уровне является его позиционирование в виртуальной среде.

Ключевые слова: интернационализация ВУЗа; академическая мобильность; виртуальная мобильность; COVID-19; кризис.

Ivan M. Gryshchenko, Olena P. Kyzymchuk, Oleg O. Shevchenko
Kyiv National University of Technologies and Design, Ukraine

COVID-19: CHALLENGES AND PROSPECTS FOR HEI INTERNATIONALIZATION

The article seeks to discuss the issues of internationalization for higher education institutions that arose with the COVID-19 coronavirus pandemic, in particular, the suspension of both student and staff academic mobility. However, academic mobility is the fundamental premise for the internationalization of higher education where students who cross borders with the desire to change their lives and the strive for better prospects are the most critical element of this mobility. The mobility of all the education process participants has become an important driver in ensuring and promoting education transparency and the access to quality education for everyone. In fact, within the past six months, prospective students are increasingly changing their intentions to study abroad, or defer their enrolment plans for subsequent years. The aim of this paper is to explore possible solutions for further implementation of internationalization principles into all university's activities framework under the quarantine and post-quarantine period. The research findings from the in-depth analysis of a range of higher education institution performances have revealed that one of the most promising areas to enhance university internationalization is a shift from actual to virtual mobility which is based on communication within the information and educational environment. In particular, the design of new competitive online courses in English and their large-scale promotion on the international market is another priority objective for internationalization during the quarantine. Apparently, University positioning in a virtual environment is a crucial factor to build attractiveness and competitiveness of higher education institutions in the global settings.

Keywords: HEI internationalization; academic mobility; virtual mobility; COVID-19; crisis.

Постановка проблеми. Поширення вірусу COVID-19 стало глобальною подією не тільки в сфері охорони здоров'я, адже вплинуло не лише на здоров'я та безпеку громадян, а й на їх свідомість та вміння адаптуватися в нових реаліях, на геополітичну та економічну ситуацію. Ще в кінці лютого 2020 інвестори вважали, що спалах захворювання зачепить тільки економіку Китаю. Тепер же кордони закриті, скорочується міжнародна торгівля, падає фондовий ринок. Нинішня криза показує, які ризики містить міжнародна інтеграція. Вона роздмухує страхи перед іноземцями і забезпечує законність для національних обмежень глобальної торгівлі та потоків людей, вважає економічний радник президента Єврокомісії з 2011 по 2014 рік Філіп Легрен [1]. Без сумніву, Європейський Союз зазнає суттєвих змін. Якого б компромісного варіанту не досяг ЄС у подальших переговорах, врегулювання наслідків економічної кризи залежить від балансу між національними інтересами держав-членів та інтересів союзу загалом. Поки держави здаються готовими співпрацювати в питаннях, що стосуються розвитку та збереження економічного союзу. Це у їхніх власних інтересах і від цього залежить репутація ЄС [2]. Чеський політолог Петр Каніок [3] вважає, що практика ухвалення рішень щодо європейської інтеграції, ймовірно, перетвориться на режим, коли співпраця та участь стануть більш добровільними та гнучкими. Йдеться про конкретні заходи, такі як посилення захисту зовнішніх кордонів Європейського Союзу або, зрештою, створення інших механізмів реагування на кризу типу Covid-19. Серед ключових

тенденцій впливу пандемії на міжнародні відносини В. Кравченко [4] визначає критичне зниження мобільності населення через встановлені національні бар'єри.

Сучасний характер розвитку університету та його міжнародного визнання визначають такі глобальні тенденції [5]: зміни на ринку праці та зростання автоматизації; економічні зрушення у вищій освіті та орієнтування на країни, що розвиваються; поглиблення розриву між вимогами роботодавців та університетським досвідом; зростання урбанізації; зростання віку студентів; скорочення державних джерел фінансування діяльності університетів; зростання попиту на ринку вищої освіти при збереженні існуючої численності університетів; активізація академічної мобільності, зокрема студентів. За прогнозними оцінками різноманітних дослідницьких груп кількість іноземних студентів повинна щороку зростати. Майже три чверті мобільних студентів планують навчатися в більш розвинених країнах, при цьому приблизно третина з них навчаються за спеціальностями з циклу «Наука, техніка, інженерія та математика», а третина – з бізнесу, адміністрації та права. Відповідно, університети, національні уряди країн спрямовують свої зусилля на пошук нових шляхів та механізмів залучення на навчання іноземних студентів, у тому числі використовуючи інструменти міграційної політики.

У міру розвитку пандемії COVID-19 студенти все частіше збираються змінити свої плани стосовно навчання. Опитування, яке проводили у березні-квітні 2020 аналітики Study Portal і яке охопило майже 10 000 респондентів, показало [6], що в середньому 36% студентів розглядають можливість зміни своїх планів на навчання, цей відсоток збільшився з 31% після 1-го тижня карантину до 40% після 4-го тижня. Основні занепокоєння студентів полягають у тому, що їхні подорожі можуть бути обмежені (85%), що їхні (батьківські) заощадження можуть зменшитися (61÷68%), а 50% занепокоєні, що не зможуть вчасно скласти іспити. З 36%, які вказали на зміну своїх планів на навчання, 50% збираються відтермінувати навчання на рік; 42% планують записатися на онлайн-програми; 21% вирішили не їхати за кордон, а вступити до вітчизняного університету та 1% взагалі не вчитися.

Quacquarelli Symonds (QS) – британська компанія, що спеціалізується на аналізі закладів вищої освіти та публікує один з найвагоміших рейтингів – постійно проводить аналогічні опитування, охопивши понад 30 000 респондентів по всьому світові. В травневому анкетуванні [7] 57% опитаних заявили, що на їхні плани щодо навчання вплинула глобальна надзвичайна ситуація зі здоров'ям у порівнянні з 46% попереднього місяця [8]. Середні показники постійно зростають упродовж останніх кількох місяців: кількість позитивних відповідей на питання щодо впливу коронавірусу на можливість навчання за кордоном становить 27% у лютому, 55% у березні, 62% у квітні та 64% у травні. З тих, на чий плани вплинула пандемія, зараз 53% мають намір відкласти вступ до наступного року.

Отже COVID-19 криза вносить корективи у міжнародну складову діяльності закладу вищої освіти, безперечний її вплив на стратегію інтернаціоналізації університетів. З огляду на це, питання аналізу проблем щодо інтернаціоналізації університету, що виникли під час карантину, та ускладнення після нього, є актуальним завданням для кожного закладу вищої освіти, яке сприятиме пошуку можливих рішень з точки зору подальшого просування іміджу університету на міжнародному рівні.

Аналіз останніх публікацій по проблемі. Вища освіта давно визнана ключовим рушієм економічного та соціального розвитку в усьому світі. Оскільки країни стають більш взаємопов'язаними, а бізнес та промисловість все більше працюють поза кордонами країн, вищої освіти також необхідно бути глобальною організацією. Для підготовки своїх громадян до життя та праці в глобалізованому світі двадцять першого століття та посилення конкурентоспроможності своїх країн на світовій арені уряди по всьому світові здійснюють

політику на національному та регіональному рівнях для сприяння інтернаціоналізації їх систем вищої освіти.

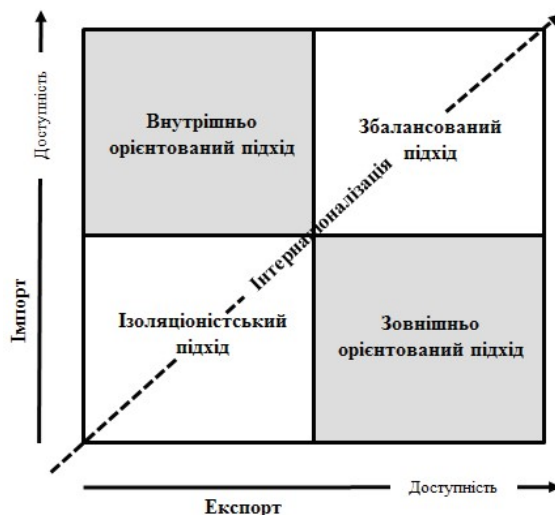
Вплив інтернаціоналізації кардинальним чином трансформував і значно прискорив розвиток вищої освіти в усьому світі, зробивши її як ніколи раніше доступною та інноваційною [9]. Важко визначити, коли відбувся перехід від категорії «міжнародна освіта» до «інтернаціоналізації (вищої) освіти». Використання «інтернаціоналізації» стосовно вищої освіти вже можна помітити у публікаціях у 1970-х, але лише у 90-х роках термін «інтернаціоналізація» насправді покриває поняття «міжнародна освіта» як опис різних способів формування міжнародних вимірів у вищій освіті. Цей перехід відображає зростаюче значення міжнародних вимірів у вищій освіті та пов'язаного з цим переходу від граничного набору програм та заходів до більш всебічного глобального процесу. В Європі цей процес стимулювали дослідницькі програми та схеми мобільності Європейської комісії.

Тлумачення категорії «інтернаціоналізація» в межах наукових досліджень вчених є розгорнутими та багатограними [10]. Сучасне визначення терміну «інтернаціоналізація», яке прийнято університетами по усьому світові надала Дж. Найт [11]: «Інтернаціоналізація на національному, галузевому та інституційному рівнях визначається як процес інтеграції міжнародного, міжкультурного чи глобального виміру у мету, функції чи здобуття вищої освіти». Національний освітньо-науковий глосарій [12] надає наступне визначення «Інтернаціоналізація – у вищій освіті це процес інтеграції освітньої, дослідницької та адміністративної діяльності вищого навчального закладу / закладу вищої освіти чи наукової установи з міжнародною складовою». Серед основних засобів визнано: індивідуальна мобільність (студентів, науковців, викладачів, адміністративного персоналу); створення спільних міжнародних освітніх і дослідницьких програм; формування міжнародних освітніх стандартів з метою забезпечення якості; інституційне партнерство, створення освітніх і дослідницьких консорціумів, об'єднань.

Слід зазначити, що підхід до інтернаціоналізації вищої освіти різниться у контексті економічного розвитку країн. У розвинених країнах вона має виключно підприємницьку мету та прибутковий характер. Щодо країн, що розвиваються, та країн перехідного періоду, то їх економічне підґрунтя є ризико формуючим потенціалом для національної вищої освіти. Через політичну та управлінську нестабільність та скорочення державного фінансування вищої освіти вони можуть перетворитись на ринки збуту неякісних освітніх послуг. Залежно від стратегій інтернаціоналізації вищої освіти Т.О. Костюк [13] пропонує розділяти університети на три типи: імпорту, імпорту-експорту та експорту освітніх послуг. Кожна країна розробляє стратегію відповідно до своїх можливостей та бачення, але разом з тим, можна визначити загальні підходи та орієнтованість інтернаціоналізації вищої освіти (рис. 1), що деталізуються на локальному рівні, виходячи з національних пріоритетів і наявних у розпорядженні держави ресурсів [9].

Ганс де Віт [14] окреслив чотири категорії стимулів, що спрямовують зусилля урядів країни до інтернаціоналізації вищої освіти: академічні, економічні, політичні та соціально-культурні. Ці категорії, безперечно, взаємопов'язані і можуть перетинатися з точки зору конкретних цілей. Так до категорії академічних стимулів можна віднести: підвищення якості вищої освіти шляхом розвитку потенціалу та досвіду викладачів через академічну мобільність та спільні наукові дослідження; підвищення репутації національної системи вищої освіти на світовій арені та покращення статусу університетів у світових рейтингах; створення та поглиблення знань, що є ключовою функцією закладу вищої освіти. Економічний аспект полягає, перш за все, у прямому внеску студентів-іноземців в окремі установи через оплату за навчання. Окрім того створення кваліфікованої робочої сили зі сформованою глобальною компетентністю є метою підготовки майбутніх

конкурентоздатних фахівців світового рівня і способом довгострокового сприяння національному економічному розвитку. Водночас важливим є становлення політичних зв'язків (політичні стимули) та міжнаціональне порозуміння через поглиблення знань про культури інших народів (соціокультурні стимули).

Джерело: [9].

Рис. 1. Стратегії інтернаціоналізації вищої освіти

До основних пріоритетних напрямів впровадження стратегії інтернаціоналізації українських ЗВО М.В. Гудзь відносить [15], перш за все, просування бренду ЗВО та входження у світові освітні рейтинги та реалізація програм академічної мобільності. Важливим є створення стратегічних міжнародних альянсів через входження до визнаних об'єднань університетів, впровадження міжнародного виміру в освітній процес через гармонізацію освітніх програм трьох рівнів, підвищення ефективності міжнародної проєктної діяльності та створення міжнародної атмосфери у ЗВО задля розширення експорту освітніх послуг.

Невирішені частини дослідження. У стратегії інтернаціоналізації переважної більшості закладів вищої освіти по усьому світові зростання академічної мобільності проголошується основним пріоритетом і є індикатором міжнародної активності як університету загалом, так і кожного учасника освітнього процесу зокрема. І саме цей показник зараз, у період COVID-19 карантину, стрімко знижується, що може знайти відображення у наступному навчальному році.

Мета дослідження. Аналіз ризиків програми інтернаціоналізації закладів вищої освіти в умовах пандемії COVID-19 та можливих шляхів її реалізації у посткарантинний період.

Основні результати та їх обґрунтування. Академічна мобільність є основою інтернаціоналізації вищої освіти, а найбільш важливим її елементом є студенти [16], які перетинають кордони і отримують знання інколи в декількох країнах упродовж навчання, сприяючи процесам глобалізації у вищій освіті. Академічна мобільність підвищує привабливість не тільки системи вищої освіти країни, але і окремого її закладу та безпосереднього її учасника. Вона сприяє формуванню універсальних та загально-професійних компетенцій і спрямована на розвиток таких професійних та міжкультурних навичок, як робота у команді, здатність до ефективної комунікації та адаптації, відкритість новому. Окрім того, академічна мобільність стимулює вивчення іноземних мов та набуття

цифрової грамотності – навичок, які поряд з технічними знаннями, дуже затребувані роботодавцями.

Закон України «Про вищу освіту» [17] надає наступне визначення «академічна мобільність – можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому закладі вищої освіти (науковій установі) на території України чи поза її межами».

Академічна мобільність дає можливість здобувачам вищої освіти самим формувати свою освітню траєкторію і обирати предмети, курси відповідно до своїх схильностей й уподобань. Активізація академічної мобільності призводить до інтернаціоналізації та підвищення прозорості наукового та освітнього процесів. З гуманітарної позиції це ефективний інструмент удосконалення професійних та комунікативних навичок, який сприяє особистому зростанню та змінює когнітивні матриці її учасників. Мобільність повинна, перш за все, адаптувати університетські співтовариства до світового ринку праці, що досягається за рахунок різноманіття її форм. С.І. Хоминець [18] пропонує класифікувати академічну мобільність за різними ознаками:

- за суб'єктами реалізації – академічна мобільність викладачів і студентів;
- за об'єктами – навчальна, дослідницька (для студентів), підвищення кваліфікації (перепідготовка), обмін досвідом (викладання), проведення досліджень (для викладачів і студентів);
- за формами – реальна, віртуальна;
- за напрямом реалізації – вертикальна, горизонтальна, пряма, зворотна;
- за просторовою ознакою – регіональна, міжрегіональна, міжнародна.

Традиційно вважається, що доступність міжнародної вищої освіти насамперед пов'язана з міжнародною академічною мобільністю [9]. У дискусіях і дослідженнях з питань інтернаціоналізації значний акцент робиться на різних формах міжнародної академічної мобільності, зокрема мобільності людей, програм, постачальників освітніх послуг, стратегій, проектів тощо [19]. В Україні існує дві думки стосовно програм міжнародної академічної мобільності. З одного боку [20], такі програми зміцнюють дружбу та взаємопорозуміння між народами, сприяють співробітництву університетів різних країн та налагодженню ділових контактів. Впровадження нових методів студентських обмінів та підтримка індивідуальної мобільності з боку держави створює новітній підхід у сприянні економічного зросту країни, політичній стабільності та соціальній збалансованості громадян. Академічна мобільність допомагає задовольнити особистісні потреби: бажання здійснити зміни у власному житті; прагнення познайомитися з більш цікавими перспективами (пошук широких можливостей працевлаштування й подальшої кар'єри; перспективи професійного й статусного росту; більш висока заробітна плата) [18]. В рамках іншого підходу [21], навпаки, міжнародні програми академічної мобільності сприймаються дуже застережливо або взагалі негативно через тенденцію інтенсифікації освітньої міграції до інших країн щодо соціально-економічної ситуації в Україні. Мобільність учасників освітнього процесу стала важливим принципом забезпечення відкритості освіти і доступу до якісної освіти усіх бажаючих. Проте для багатьох і студентів, і викладачів мобільність означає нову якість навчальної і педагогічної діяльності, що пов'язана зі зміною університетського оточення, контингенту студентів, колективу викладачів, соціально-побутових умов перебування за межами України тощо [22].

Серед різних видів академічної мобільності найпоширенішими є просторова (реальна або фізична) та віртуальна академічна мобільність [18]. Просторова – передбачає навчання в іншому навчальному закладі, пов'язане з тимчасовим переїздом. Віртуальна мобільність не вимагає фізичного переміщення студента в інший освітній заклад і реалізується через

застосування засобів інформаційно-комп'ютерних технологій чи системи дистанційної освіти.

В умовах карантинних заходів через пандемію COVID-19 та призупиненні транснаціонального пересування, на перший план виходить віртуальна форма мобільності. Це найновіша форма мобільності, яку створено в умовах інтенсифікації освіти та розвитку цифрових технологій і яка заснована на русі інформації та формуванні каналів комунікації у інформаційно-освітньому середовищі за допомогою новітніх технологій. Така мобільність дозволяє залучати у освітній простір соціальні групи різного рівня підготовки, різного віку, студентів з обмеженими можливостями щодо здоров'я, участь яких у традиційних формах мобільності обмежена, тощо.

Єдиного визначення віртуальної мобільності наразі не існує. Дослідники акцентують увагу на різноманітних перевагах даної форми освітньої діяльності. З одного боку, її розглядають як альтернативу фізичної мобільності, яка нівелює міжкультурні комунікаційні і просторові бар'єри; а з іншої – як практичний спосіб мережевої освіти, який доповнює та посилює ефект традиційного навчання [23]. До факторів, які обмежують віртуальну мобільність, відносять наступні [24]:

- відсутність матеріально-технічної бази та висококваліфікованих спеціалістів для реалізації online навчання;
- низький рівень володіння іноземними мовами, що заважає використовувати міжнародні освітні он-лайн платформи;
- нормативно-законодавчий аспект визнання міжнародних дипломів, які отримані шляхом дистанційного та мережевого навчання, роботодавцями та іншими стейкхолдерами.

Найпоширенішим прикладом віртуальної мобільності є масові відкриті он-лайн курси (МООС). За інформацією Class Central (<https://www.classcentral.com>) останніми роками фіксується стабільне зростання учасників даної форми віртуальної академічної мобільності. В п'ятірку найбільших МООС-платформ за чисельністю користувачів входять Coursera (США), edX (США), XuetangX (Китай), Udacity (США), Future Learn (Великобританія). Створення масових відкритих онлайн курсів підвищує привабливість та пізнаваність університету як елемент брендування та рекрутингу перспективних студентів.

Е.Г. Ковба та Д.М. Грибовод [24] провели порівняння університетів з найбільшою кількістю МООС (не менше 100 курсів) з позиціями, які вони посіли у рейтингу найкращих університетів світу у 2019 р. за версією Times Higher Education. Найбільшу кількість МООС представлено університетами США, які входять до 50 найкращих університетів світу. Цікаво, що серед університетів з найбільшою кількістю онлайн курсів є чотири Індійських університети, які в рейтингу посідають 400–600 місця, що свідчить про високу зацікавленість до просування своїх освітніх дистанційних програм.

Отже, одним з перспективних напрямів інтернаціоналізації університету при обмеженні можливості пересування в умовах карантину є створення та просування на міжнародному ринку конкурентоспроможних освітніх онлайн курсів англійською мовою (з видачою відповідного сертифікату). Це створить можливості іноземним здобувачам отримати певні компетентності та знання з однієї або декількох дисциплін не перериваючи навчання у своєму університеті та не залишаючи своєї країни. З іншого боку, для українських закладів вищої освіти потрібно відпрацювати систему перезарахування кредитів, які отримують здобувачі вищої освіти у неформальній та інформальній освіті за кордоном, особливо за вибірковими компонентами освітніх програм.

Повертаючись до QS-опитування студентів [25], то на питання «Якщо початок навчання в наступному навчальному році відбудеться в он-лайн форматі, то вас би це зацікавило?» 47% майбутніх студентів відповіли позитивно, а 27% не впевнені. Це свідчить

про те, що майбутні іноземні студенти сприймають позитивно початок навчання в онлайн форматі, і університети повинні постійно інформувати про переваги та сильні сторони їхніх онлайн-пропозицій. Крім того, респонденти продемонстрували більшу готовність розпочати навчання онлайн, якщо вони знатимуть, що це буде лише на встановлений період (3–6 місяців). Якщо майбутні іноземні студенти знатимуть, що онлайн-навчання триватиме не більше шести місяців до початку занять віч-на-віч, тоді 64% розпочали б навчання через інтернет.

У цьому постійно мінливому кліматі потенційні міжнародні студенти шукають більше, ніж будь коли раніше, інформації на офіційних сайтах університетів та їх сторінках у соціальних мережах. QS попросило респондентів розкрити, якої інформації вони хочуть мати більше від університетів через коронавірус. Це виявило, що студенти, які бажають здобути ступінь, хочуть мати оновлену інформацію щодо змін у процесі подання заявок та вступних іспитів. Так 49–52% бажають знати про зміни у термінах вступної кампанії, 46–51% – про зміни у процесі подання заяви; 41–46% – про зміни в структурі навчання (наприклад, скільки коштує онлайн курс); 37–45% – про зміни термінів вступних іспитів; 36–42% – про обмеження щодо кількості іноземних студентів, які університет може прийняти; 38–40% – про заходи, які університет здійснив, щоб уповільнити поширення коронавірусу у кампусі. Саме на ці питання потрібно звернути увагу при формуванні інформації на сайті університету для вступників – іноземців.

Майбутні міжнародні студенти, мають велику потребу у оновленні інформації, пов'язаної із коронавірусом. Переважна більшість вважає за краще отримувати інформацію від університетів щодня або кілька разів на тиждень. На запитання, як вони хочуть отримувати ці оновлення, респонденти обрали електронну пошту як найпопулярніший метод. Крім електронної пошти, WhatsApp був наступним найпопулярнішим методом. Студенти-бакалаври дещо більше зацікавлені в SMS / текстових повідомленнях та спілкуванні в режимі реального часу в чаті / обміну повідомленнями на веб-сайті університету, тоді як магістри перевагу віддали спілкуванню через Facebook. Нарешті, QS попросив респондентів деталізувати формати, в яких вони хотіли б отримувати інформацію, при цьому чіткою перевагою стали Інтернет-бюлетені, а за ними - спеціальні розділи на веб-сайтах університету [26]. Таким чином, одним з головних інформаційних ресурсів та засобом спілкування з потенційними іноземними студентами є веб-сайти університетів та їх сторінки у соціальних мережах.

Висновки. Пандемія COVID-19 вплинула на усі сфери людського існування і має незворотній вплив на розвиток системи освіти в напрямку застосування інноваційних форм навчання. У складних умовах ізоляції країн, самоізоляції окремих громадян та обмеженнях у перетині кордонів інтернаціоналізація освіти зміщується у віртуальну сферу. Отже, важливим фактором привабливості та конкурентоспроможності університету в умовах пандемії є його позиціювання у віртуальному середовищі: надання повної і зрозумілої інформації про програми та умови навчання для потенційних іноземних студентів, розвиток програм дистанційної освіти та відкритих он-лайн курсів, перехід від реальної до віртуальної мобільності.

References

1. Legrain, Ph. (2020). The Coronavirus Is Killing Globalization as We Know It. Foreign policy. March 12, 2020. Retrieved from: <https://foreignpolicy.com/2020/03/12/coronavirus-killing-globalization-nationalism-protectionism-trump/>

Література

1. Legrain Ph. The Coronavirus Is Killing Globalization as We Know It / Philippe Legrain // Foreign policy. – March 12, 2020. – Retrieved from: <https://foreignpolicy.com/2020/03/12/coronavirus-killing-globalization-nationalism-protectionism-trump/>

2. Omeljanenko, V. (2020) Solidarnist ta coronavirus: chy vytrymae ES tysk kryzy [Solidarity and the coronavirus: will the EU withstand the pressure of the crisis?]. Retrieved from: <https://rubryka.com/blog/koronavirus-eu/> [In Ukrainian].
3. Kaniok, P. (2020). Unie nezanimne, bude jen rozmanitější. Česko ale zamíří na periferii. Hospodářské noviny. Retrieved from: <https://archiv.ihned.cz/c1-66747820-unie-nezanimne-bude-jen-rozmanitejsi-cesko-ale-zamiri-na-periferii>.
4. Kravchenko, V. (2020). Vplyv pandemii COVID-19 na mizhnarodni vidnosyny: klyuchovi tendencii [The impact of the COVID-19 pandemic on international relations: key trends]. Polish-Ukrainian portal. Retrieved from: <http://www.polukr.net/uk/blog/2020/04/vpliv-pandemii-covid-19-namiznarodni-vidnosini/> [In Ukrainian].
5. Chatlani, S. (2018). 8 global trends impacting higher education. Education Dive. Retrieved from: <https://www.educationdive.com/news/8-global-trends-impacting-higher-ed/515272>.
6. International Student Plans – Impact of COVID-19. Report May 2020. Retrieved from: <https://studyportals.com/intelligence/international-student-plans-impact-of-covid-19/>
7. The Impact of the Coronavirus on Prospective International Students: QS Report May 2020. Retrieved from: <https://www.qs.com/portfolio-items/the-impact-of-the-coronavirus-on-prospective-international-students/>
8. The Impact of the Coronavirus on Global Higher Education: QS Report April 2020. Retrieved from: https://www.qs.com/portfolio-items/the-impact-of-the-coronavirus-on-global-higher-education/?utm_source=website&utm_medium=blog&utm_campaign=latest%20insights.
9. Vasylenko, O.V. (2019). Strategii internacionalizacii ta zabezpechennya dostupnosti mizhnarodnoi vyshchoi osvity [Strategies for internationalization and ensuring the availability of international higher education]. Visnyk NADU. Serija Derzhavne Upravlinnja [NAPA
2. Омеляненко В. Солідарність та коронавірус: чи витримає ЄС тиск кризи / В. Омеляненко // Рубрика: все по полицках. – 15.04.2020. – Режим доступу: <https://rubryka.com/blog/koronavirus-eu/>
3. Kaniok P. Unie nezanimne, bude jen rozmanitější. Česko ale zamíří na periferii / Petr Kaniok // Hospodářské noviny. – April 8, 2020. – Retrieved from: <https://archiv.ihned.cz/c1-66747820-unie-nezanimne-bude-jen-rozmanitejsi-cesko-ale-zamiri-na-periferii>.
4. Кравченко В. Вплив пандемії COVID-19 на міжнародні відносини: ключові тенденції / В. Кравченко // Польсько-Український портал. – 23 Квітня, 2020. – Режим доступу: <http://www.polukr.net/uk/blog/2020/04/vpliv-pandemii-covid-19-namiznarodni-vidnosini/>
5. Chatlani S. 8 global trends impacting higher education / S. Chatlani // Education Dive. – January 24, 2018. – Retrieved from: <https://www.educationdive.com/news/8-global-trends-impacting-higher-ed/515272>.
6. International Student Plans – Impact of COVID-19. Report May 2020. – Retrieved from: <https://studyportals.com/intelligence/international-student-plans-impact-of-covid-19/>
7. The Impact of the Coronavirus on Prospective International Students: QS Report May 2020. – Retrieved from: <https://www.qs.com/portfolio-items/the-impact-of-the-coronavirus-on-prospective-international-students/>
8. The Impact of the Coronavirus on Global Higher Education: QS Report April 2020. – Retrieved from: https://www.qs.com/portfolio-items/the-impact-of-the-coronavirus-on-global-higher-education/?utm_source=website&utm_medium=blog&utm_campaign=latest%20insights.
9. Василенко О. В. Стратегії інтернаціоналізації та забезпечення доступності міжнародної вищої освіти / О. В. Василенко // Вісник НАДУ. Серія: Державне управління. – 2019. – № 1. –

- Bulletin. Public Administration Series], No. 1, P. 18–22 [In Ukrainian].
10. Moroz, S.A. (2019) Internacionalizacija vyshchoi osvity jak instrument zabespechenia ii jakosti: rozmezhuvannja kompetencii subjektiv derzhavnogo upravlinnja ta administracii ZVO [Internationalization of higher education as a tool to ensure its quality: delimitation of the competence of public administration and HEI administration]. Publichne upravlinnja ta mytne administruvannja [Public administration and customs administration], No. 1 (20), P. 75–85 [In Ukrainian].
11. Knight, J. (2015). Updated Definition of Internationalization. International Higher Education, Vol. 33. <https://doi.org/10.6017/ihe.2003.33.7391>.
12. Kremen, V.G. (2018). Nacionalnyy osvithno-naukovyy glosarij [National educational and scientific glossary]. Kyiv: KONVI-PRINT. 524 p. [In Ukrainian].
13. Kostyuk, T.O. (2017). Internacionalizacia vyshchoi osvity v rozvynenykh krainakh ta krainakh shcho rozvyvayutsia: dosvid dlya Ukrainy [Internationalization of higher education in developed and developing countries: experience for Ukraine]. Derzhavne upravlinnja: udoskonalennia ta rozvytok [Public administration: improvement and development], No. 2. Retrieved from: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1297> [In Ukrainian].
14. De Wit, H. (2002). Internationalization of Higher Education in the United States of America and Europe. Greenwood Publishing Group, 270 p.
15. Hudz, M.V., Plykonos, D.D., Cavaljuk, K.A. (2019). Pidkhody do formuvannja strategii internaciaonalizacii zakladu vyshchoi osvity [Approaches to the strategy formation for the internationalization of higher education institutions]. Derzhava ta region. Seria Ekonomika ta pidpriumnyctvo [State and regions. Economics and Entrepreneurship Series], No. 4 (109), P. 38–42 [In Ukrainian].
16. Altbach, P., Engberg, D. (2014). Global student mobility: the changing landscape. International Higher Education, No. 77, P. 11–13.
17. Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy [On Higher Education: Law of Ukraine]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> [In Ukrainian].
18. Khominetc, S.I. (2019). Poniattia ta vydy academichnoi mobilnosti studentiv [Concepts and
- C. 18–22.
10. Мороз С. А. Інтернаціоналізація вищої освіти як інструмент забезпечення її якості: розмежування компетенції суб'єктів державного управління та адміністрацій ЗВО / С. А. Мороз // Публічне управління та митне адміністрування. – 2019. – № 1 (20). – С. 75–85.
11. Knight J. Updated Definition of Internationalization / J. Knight // International Higher Education. – 2015. – Vol. 33. – Retrieved from: <https://doi.org/10.6017/ihe.2003.33.7391>.
12. Національний освітньо-науковий глосарій / під редакцією В. Г. Кременя. – Київ: КОНВІ-ПРИНТ, 2018. – 524 с.
13. Костюк Т. О. Інтернаціоналізація вищої освіти в розвинених країнах та країнах, що розвиваються: досвід для України / Т. О. Костюк // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2017. – № 2. – Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1297>.
14. De Wit H. Internationalization of Higher Education in the United States of America and Europe / Hans de Wit. – Greenwood Publishing Group, 2002. – 270 p.
15. Гудзь М. В. Підходи до формування стратегії інтернаціоналізації закладу вищої освіти / М. В. Гудзь, Д. Д. Пликонос, К. А. Цавалюк // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2019. – № 4 (109). – С. 38–42.
16. Altbach P. Global student mobility: the changing landscape / P. Altbach, D. Engberg // International Higher Education. – 2014. – № 77. – P. 11–13.
17. Про вищу освіту: Закон України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
18. Хоминець С. І. Поняття та види академічної мобільності студентів /

- types of students academic mobility]. *Naukovy visnyk Uzhgorodskogo Universitetu. Seria: Pedagogika, Socialna robota* [Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Pedagogy. Social work], No. 2 (45), P. 223–227. DOI: 10.24144/2524-0609.2019.45.223-227 [In Ukrainian].
19. Knight, J., De Wit, H. (2018). Internationalization of Higher Education: Past and Future. *International Higher Education*, No. 95, P. 2–4.
20. Fedorova, I.I., Trofimenko, Ya.V. (2012). *Academichna mobilnist ukrainskikh studentiv suchasnogo osvitniogo prostoru* [Academic mobility of Ukrainian students of modern educational space]. *Vistnyk NTUU "KPI". Filosofiya. Psykhologia. Pedagogika* [Bulletin of NTUU "KPI". Philosophy. Psychology. Pedagogy], Vol. 2, P. 139–144 [In Ukrainian].
21. Fasayl, M.L. (2019). *Akademichna mobilnist ukrainskikh studentiv yak pokaznyk migraciynykh procesiv v Ukraini* [Academic mobility of Ukrainian students as an indicator of migration processes in Ukraine]. *Investments: practice and experience*, No. 3, P. 118–122. DOI: 10.32702/2306-6814.2019.3.118 [In Ukrainian].
22. Kozlakova H.O. (2017). *Formuvannia hotovnosti do mobilnosti studentiv i vykladachiv v umovakh Evropeyskoi integracii osvitnikh system* [Formation of readiness for the mobility of students and teachers in the conditions of European integration of educational systems]. *Visnyk Zhytomyrskogo derzhavnoho universitetu imeni Ivana Franka* [Bulletin of Ivan Franko Zhytomyr State University], Vol. 2 (88), P. 151–156 [In Ukrainian].
23. Macek, A., Ritonija, N. (2016). *Virtual Mobility in Higher Education – The Case of DOBA Faculty. Studies from Education and Society*, P. 98–106. Retrieved from: <http://irisro.org/edusoc2016nov/26MacekAnita.pdf>.
24. Kovba, E.H., Hrybovod, D.M. (2019). *Mezhdunarodnaja akademicheskaja mobilnost skvoz prizmu teorii "mjahkoi sily"* [International academic mobility through the prism of soft power theory]. *Obrazovanie i nauka* [Education and science], Vol. 21, No. 10, P. 9–31. DOI: 10.17853/1994-5639-2019-10-9-31 [In Russian].
- C. I. Хоминець // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. – 2019. – № 2 (45). – С. 223–227. DOI: 10.24144/2524-0609.2019.45.223-227.
19. Knight J. Internationalization of Higher Education: Past and Future / J. Knight, H. de Wit // *International Higher Education*. – 2018. – № 95. – P. 2–4.
20. Федорова І. І. Академічна мобільність українських студентів сучасного освітнього простору / І. І. Федорова, Я. В. Трофименко // *Вісник НТУУ "КПІ". Філософія. Психологія. Педагогіка*. – 2012. – Вип. 2. – С. 139–144.
21. Файсал М. Л. Академічна мобільність українських студентів як показник міграційних процесів в Україні / М. Л. Файсал // *Інвестиції: практика та досвід*. – 2019. – № 3. – С. 118–122. – DOI: 10.32702/2306-6814.2019.3.118.
22. Козлакова Г. О. Формування готовності до мобільності студентів і викладачів в умовах Європейської інтеграції освітніх систем / Г. О. Козлакова // *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. – 2017. – Вип. 2 (88). – С. 151–156.
23. Macek A. Virtual Mobility in Higher Education – The Case of DOBA Faculty / A. Macek, N. Ritonija // *Studies from Education and Society*. – 2016. – P. 98–106. – Retrieved from: <http://irisro.org/edusoc2016nov/26MacekAnita.pdf> (date of access: 14.06.2019).
24. Ковба Е. Г. Международная академическая мобильность сквозь призму теории «мягкой силы» / Е. Г. Ковба, Д. М. Грибовод // *Образование и наука*. – 2019. – Т. 21, № 10. – С. 9–31. – DOI: 10.17853/1994-5639-2019-10-9-31.

25. The Outlook for University Admissions: The Impact of the COVID-19. Retrieved from: <https://info.qs.com/rs/335-VIN-535/images/The-Outlook-for-University-Admissions-The-Impact-of-COVID-19.pdf>.

26. How COVID-19 is impacting prospective international students at different study levels. Retrieved from: <https://www.qs.com/portfolio-items/how-covid-19-impacting-prospective-international-students-different-study-levels/>

25. The Outlook for University Admissions: The Impact of the COVID-19. – Retrieved from: <https://info.qs.com/rs/335-VIN-535/images/The-Outlook-for-University-Admissions-The-Impact-of-COVID-19.pdf>.

26. How COVID-19 is impacting prospective international students at different study levels. – Retrieved from: <https://www.qs.com/portfolio-items/how-covid-19-impacting-prospective-international-students-different-study-levels/>